

Oral History Kosovo

INTERVJU SA NIKOLOM BRKIĆEM

Janjevo | Datum: 21. avgust, 2019

Trajanje: 52 minuta

Prisutni:

1. Nikola Brkić (Intervjuisani)
2. Anita Susuri (Vodila intervju)
3. Besarta Breznica (Kamera)

Simboli u transkripciji, neverbalna komunikacija:

() – emocionalna komunikacija

{ } – sagovornik objašnjava nešto gestovima.

Druga pravila transkripcije:

[] - dodatak tekstu kako bi se pomoglo razumevanje

Fusnote su dodaci koji pružaju informacije o mestima, imenima ili izrazima.

Prvi Deo

Anita Susuri: Možete da se predstavite?

Nikola Brkić: Ja sam Nikola Brkić, rođen u Janjevu. Moj deda, praded a i čukundeda, naši 700 godina su naši ovde se doselili iz Dubrovnika i Konavlj e, iz Hrvatske. Najstara hrvatska dijaspora je Janjevo. I naši od kolena na koleno smo živeli ovde, radili, živeli, školovali se i tako dalje.

Anita Susuri: Možete malo da mi pričate o Vašoj porodici, Vašem ocu i dedi?

Nikola Brkić: Pa deda je bio siromašće i imao je jednoga brata. Oni su u ono vreme bili trgovci, brat mu bio trgovac, a deda se poljoprivredom. Moj deda je imao desetoro dece, četiri sina i šest ćerki. Hvala Bogu, svi su sada mislim, neki su umrli ali ostali su svi pokoljenje, mislim imaju dece, unuci, praunuci. I to je jedno veliko bogatstvo za našu rimokatoličku veru u Janjevu, koji smo mi pripadnosti Hrvati, rimokatolici.

Anita Susuri: Čime se bavio Vaš deda?

Nikola Brkić: Naš deda se bavio poljoprivredom isključivo. Sa bakom, imali su puno zemlje, kupovali su zemlju, stoku, mislim sin jedan je bio vozač, od dede stric. Drugi je bio vojni invalid, u vojsku se povredio a otac je bio poljoprivrednik.

Anita Susuri: Ovde u Janjevu znači, više su se bavili metalom i preradom metala, a Vaša porodica se bavila poljoprivredom. Kako to i zašto?

Nikola Brkić: Pa Janjevo je jedno specifično mesto u svetu koje je bilo i ostalo, ali sada je žalosno što se nešto ukida, iseljavanje se desilo mnogo, mnogo se ljudi iselili. Oni su prvi došli rudari, livci kovanog novca, zlatnog novca. I oni su tada kopali rudu, radili su za Dubrovačku republiku i tako mislim. To su stari naši bili, mislim posle su bili, kako su ukidali od 303. [1303] godine. Crkva je posvećena Sv. Nikoli u Janjevu e posle su počeli isto vinogradarstvo su radili, posle su mislim tako sa stoku mislim neki se bavili, neki su bili trgovci. Išli su, trgovali su a uglavnom su došli po rude i vadili su rudu, kovali novac.

Anita Susuri: A Vaša se porodica bavila poljoprivredom? Vi znači pamтите od Vašeg dede da je on počeo to ili je još dalje?

Nikola Brkić: Pa radili su i dalje su radili. Mi smo inače, sada mi smo bili trgovci, mislim radili smo i radimo u Hrvatskoj, braća i braća od strica, braća od tetke isto trgovci su. A mi smo ostali na poljoprivredu. Mislim, ja sam ostao na poljoprivredu.

Anita Susuri: Da li se sećate Vašeg detinjstva? Mislim, sigurno se sećate, nego šta Vam je ono najviše ostalo?

Nikola Brkić: Pa najviše nam ostalo, bili smo pet hiljade ljudi, bili smo, ovo je ognjište od mog deda Krste. Ova kuća je izgrađena 1951. godine. Ovde smo se sakupljali po pedesetoro dece u nedelju naveče, dolaze tetke, deca od tetke i tako. Sakupljali se, igrali žmurke, tada nije bio telefon, nije bilo televizije, kasno je došla. Igrali smo žmurke, što kažemo ono karabineri, igrali smo nekad *kliške-maške* što kažemo ono. To je bilo mislim tako, išli smo u školu, ono što smo, bilo je tada drugo vreme, nastavnici su bili strogi, morao si da napišeš domaći, da naučiš. Otišli smo, na veronauku smo išli dvaput nedeljno.

U crkvu je bilo svaki praznik da odemo, pa mislim i svaki praznik i nedeljom je bilo obavezno bilo to, da se raspodelimo, neki ujutru, neki na podne, neki naveče. I majka i otac i svi, to je moralo da se ode u crkvu, da se moli Bogu mislim i to. Uvek kad se veseli, da jedemo, da ručamo ili nešto, majka je uvek morala da izmoli "Oče naš" pa posle da se jede, posle da zahvalimo Bogu. Mislim zahvaljujemo svemogućnjem Bogu, mislim da sva dobračinstva koje si nam dao, mislim hleb i ovo, to je uvek bilo to.

Bilo je lepih stvari kao deca, bilo je ovde, svaka kuća bila je po sedmoro, osmoro, desetoro dece. A za Božić kad smo išli mi, mislim kada je bilo, u šest sati je bila jutarnja misa, to se kaže zornica¹. I tada smo išli, mislim od kuće u kuću, ko sve neko spava, lupa veliko zvono i mi odmah da idemo da ga zovemo da probudimo. Pa tad je bilo takmičenje, jedan deo Janjeva, drugi deo Janjeva, treći deo Janjeva, ko više ide na zornicu i tada oni, ta ulica dobije, taj deo Janjeva dobije kao zahvalnicu.

Anita Susuri: Kakav je bio Vaš otac sa Vama?

Nikola Brkić: Pa otac je bio domaćin. Veliki radnik i on je, što kažemo sa dnevnice i malo zemlje što smo imali smo ses prehranjivali, desetoro dece. Svi smo školovani, išli smo u školu do osmog razreda, neki su posle išli u srednju. Kasno ali... To je dnevnicica bila, bila sirotinja ranije u Janjevu. Bile su stare kuće, nije bilo uslova, bez vode, bez ovo. Mi smo srećom imali bunar, imali su ljudi tek kad smo se doselili, od izvor, pa balonima vodu, pa čekali po sat vremena da napune.

Anita Susuri: Da li je život bio težak za žene? Da li na primer, za Vašu majku, kako nju pamтите?

¹ Rana jutarnja misa za vreme Božića.

Nikola Brkić: Pa život moje bake bio je pretežak mislim, ali tada su bili ljudi radnici, i zdravi i jaki ljudi. Mojeg dedu su često zvali tada na te vojne vežbe a moja baka je držala i decu i stoku i na njive išla da ore, da seje i čak je vršila “na gumu” što se kaže sa snoplje, sa volove, su vršili pšenicu da bi živeli. Težak je bio život tada. Majka mislim, desetero dece je rodila. To je trebalo da nahraniš, da poviješ, tada nisu bili Pampers pelene, to su bile one obične pelene da se to opere, da se osuši. Srećom, posle ‘74. godine kupili smo prvu mašinu Gorenje, hidrofor smo postavili. Mislim vodu iz bunara lakše je bilo posle mislim puno za nju. Ali samo da skuhaš za desetero dece, dosta je. Teško se živelo.

Anita Susuri: Koje ste druge tradicije imali u Vašoj porodici? Kao Vi kad ste bili mali?

Nikola Brkić: Pa ne znam na koje mislite...

Anita Susuri: Na primer šta ste slavili, kako ste to sve slavili? nešto o tome.

Nikola Brkić: Aha, pa mi, mi smo, imamo dve slave. Mislim, slava Sv. Nikole to je naša, stari su slavili pradedu i za vreme tursko, mislim i ranije to. To je zaštitnik Sv. Nikola, crkva Sv. Nikole i tu slavu mi slavimo. To smo uvek, blagoslovimo *pagaču*^{2[2]} i zovemo rodbinu na večeru na slavu. Sutradan, imendan je moj i posle dolaze ljudi na imendan. Imamo isto slavu Sv. Nikolu, mislim to smo imali to. A imamo Sv. Sebastijana, zaštitnika za zdravlje. To je crkva u Pešteru, odavde jedno sedam-osam kilometara je u šumu i tu mi idemo pešice za tog dana. 20. januara dođe Sv. Nikola i mi idemo pešice direktno gore, kroz sneg, kiša, sneg, ‘ladnoća, mi idemo na misu tako gore tu.

Sada više to i nastavlja dok smo bili u Janjevu a sad dolazi omladina iz Zagreba, iz Šibenika, iz Hrvatske. Iz čitave Hrvatske omladina dođe za tog dana, idu i pešice, mnogi se zarekli da idu pešice, idu neki s auta idu i okolo. I uglavnom, na svetu misu, u devet sati je sveta misa tog dana, u Pešter.

Anita Susuri: Da li je i Vaša... Izvinite.

Nikola Brkić: Idemo isto mi u Letnici idemo, išli smo pešice. To je već od postanka Janjeva mislim. Pešice se ide, od osam do dvanaest sati se putuje, sve preko šume. To se kreće noću od osam sati pa sutra kad se stigne ujutru tamo. To je dvanaest sati pešice, ide se za Veliku Gospu, za 1. maj i za Malu Gospu 8. septembra, a Velika Gospa dođe 15. avgusta.

Anita Susuri: Da li ste Vi nekad išli tako pešice?

Nikola Brkić: Išao sam 1988. godine.

Anita Susuri: Kako je to bilo?

Nikola Brkić: Išli smo mi, nas je bilo petoro a bilo mislim, mi smo stigli za osam i po sata pešice. Svi smo bili u kondiciji, muški smo bili. A inače idu i žene i stari, ide i mislim omladina. Polako, polako, kad stignu, stignu ali idu. Išli su isto, za Dunavo se ide za Sv. Anu crkva. To je još dalje od Letnice, još dva-tri

² Pogača.

sata i tamo se ide isto. Ide se za Sv. Anu. Ranije su išli puno, sad idu neki s autom ali ima jedno dvoje-troje i sad i petoro nekad neku godinu, koji odu za Dunavo. Išli smo u crkvu Sv. Antona u Prištinu, isto se išlo, 13 utoraka se išlo i dan 13. juni pada dan Sv. Antona. To je četvrti, mislim četrnaesti dan koji se ide pešice. Znači svake nedelje u utorak se išlo pešice za, za Prištinu. I tamo se na misu i od mise neki se vraćali pešice, neki autobusom. Ako se išlo za dan Sv. Antona, većinom se išlo pešice i za tamo i za ovamo.

Anita Susuri: Zašto se ide pešice, je li to ima neki [značaj] nešto?

Nikola Brkić: Pa mi smo jako veliki vernici i to mislim hoću reći, ide se i za zdravlje, i za sreću, i za napredak i to. A ide se, moli se Boga, Sv. Antona, na primer za Majku Božju i Sv. Anu i mislim tako te svete što imamo trenutno na Kosovu.

Anita Susuri: Ovaj, nošnja se tad već nosila, znači u Janjevu. I kako je to Vama izgledalo tad?

Nikola Brkić: Pa moja baka je nosila uvek *dimije*³, *džamadan*⁴, one košulje i mislim to je bila nošnja. K'o turska nošnja, k'o prizrenka nošnja, nešto tako je bilo. To su naši stari, majke, bake mislim nosili. Sada više to se, mislim ova omladina više krenulo haljine, pantalone, bluze, mislim tako. A stare žene mislim imale su posebne košulje koje su tkali, *bošte*⁵ koje su radili na razboj i tako mislim, to je bilo to.

Anita Susuri: Vi ste ovde išli u školu, u Janjevu? U Vladimir Nazor?

Nikola Brkić: Da.

Anita Susuri: Da li je tad bila nova škola samo što se otvorila ili?

Nikola Brkić: Ne, tada je bila stara škola i tu smo bili 1160 đaka ja kad sam išao. I tu nije bilo dovoljno mesta pa smo išli isto kod pošte je bila druga jedna pomoćna zgrada i ispod stare škole još jedna zgrada, kuća kupljena je bila tu. Odeljenja je bilo toliko, mislim, učenika je bilo. Priština nije imala toliko, i Lipljan nije imao toliko učenika koliko je bilo u Janjevo.

Anita Susuri: Možete malo više o tom periodu Vašeg života da nam pričate?

Nikola Brkić: Pa kada smo išli u školu mislim da je bilo mislim mnogo dece. I uslovi su bili jako teški mislim, to je bilo grejanje na drva pa nekad su dimili oni odžaci pa problem je bilo za vodu. S vodom, nije bilo u školi mislim, škola stara pa šta znam. Učilo se, opismenjivali smo se dobro mislim, mi smo i kad završimo školu išli više posle na trgovački zanat smo. To smo voleli mislim, to nas je vuklo. Sada već većinom se završava škola pa i rade se i posle sa trgovcem.

Anita Susuri: Da li ste Vi bili u odeljenju kod pošte ili gde je Vaše odeljenje bilo tad?

³ Bele satenske pantalone koje su uske na zglobu, turski stil. Izrađuju se sa oko dvanaest metara tkanine.

⁴ Starinski prsluk bez rukava.

⁵ *Boshqe*, *bošće* - vezena tkanina koja se koristi za pakovanje poklona.

Nikola Brkić: Pa do četvrte, do četvrtog razreda smo bili kod pošte. To je jedna kućica stara bila mislim, tu smo bili nas oko četiri-pet učionica, jedna mala zbornica je bila tu. A ovde gore je bila velika škola, posle u peti razred, gore smo išli u veliku školu.

Anita Susuri: I kako Vam se tad činilo, kad ste otišli znači od te male učionice u tu školu?

Nikola Brkić: Pa, tu smo mi sve deca bili, deca smo sve bili tu i mislim svi smo se družili, viđivali svakog dana mislim i to. Posle nije bilo neki, neke razlike mnogo, mislim što se tiče toga.

Anita Susuri: (kašlje) Znači kad ste tad bili u školi, da li je i tad bila otvorena, otvoren Dom Kulture? Ili biblioteka ovde kod pošte?

Nikola Brkić: Imala je biblioteka kod pošte, tu smo uzimali knjige, lektire, učili smo, čitali smo pa smo vraćali. To je bilo tu, biblioteka je bila tu. Dom Kulture tu je bio, jedna sala je bila tu, tu su bile igranke u ono vreme. Kino je bio prvo mislim, gledali se filmovi a nedelja tu je bila igranka. Mislim tu smo se družili dečki, cure, tu su se upoznivali, tu su igrali mislim igrali kola, ovo ono. Odatle se mnogi udali, pobjegli mislim (smeje se) i tako je bilo to.

Anita Susuri: Kakva se tad muzika slušala tu, kakva se muzika puštala?

Nikola Brkić: Pa slušala se, tad u bivšoj Jugoslaviji niko nije gledao koja je muzika, da li je bosanska, da li je makedonska, da li je hrvatska, mislim niko nije to praktikovao. Ja mislim samo glavno da bidne dobra, vesela muzika, mislim dobar pevač da bude. Tad je bio Safet Isović, bili su mnogi, Šaban Šaulić mislim bili su mnogo još. Zorica Brunclik, mislim bili su još mnogi pevači koje smo baš uživali i u auto kasete smo kupovali. Išli smo u Prištinu da kupimo kasete, izašla nova kasete (smeši se) mi da odemo u Prištinu autobusom pa da nema kasete pa se vratimo, pa da idemo drugi put da nađemo da kupimo.

Anita Susuri: A za, kad su bile te igranke, da li su pevali uživo neki orkestar nešto, da li je bio?

Nikola Brkić: Bilo je, naša grupa jedna janjevačka, omladina. Omladinci su svirali, sad su oni u Hrvatsku. Mislim i pevali su, puštali smo isto i kasete. Mislim nekad imali su ozvučenje jako mislim kasete, igrali kola su isto puštali, nešto svirali. Žensko kolo pa *sasa* pa mislim staro tursko pa mislim to su te sve igre mislim bile.

Anita Susuri: Da li pamтите još neki detalj iz kino sale, na primer kakvi su filmovi bili, šta se tu puštalo? Da li ste Vi išli?

Nikola Brkić: Pa išli smo mislim ali tu su bili mislim, filmovi ovako normalni. Te kaubojski te u ono vreme što su bili oni filmovi mislim. Tako mislim bilo, te filmovi, to je bilo mislim te filmovi tad u to tadašnje vreme, ne mogu da se setim kako su bili mislim te...

Anita Susuri: Da li pamтите prvi put kad ste otišli da gledate jedan film u kino sala?

Nikola Brkić: Pa pamtim tad mislim kao, tada nisu ni mogli svaki da uđu tu, to je bilo previše gužve. Narod je bio pet hiljade ljudi mislim a sala je bila mala. I sada, ko je veći, ko je jači, on uvek na vrata, uzme kartu na šalter i on tamo u'vati mesto i kaže posle: "Nema mesta više" i ne možeš da dođeš u salu i da gledaš.

Anita Susuri: Možete mi pričati kad ste Vi znači počeli da izlazite ovde u Janjevu? Pošto je bilo i dosta života ovako znači, imalo je dosta kafića i restorana, zato je bilo Janjevo...

Nikola Brkić: Janjevo je bilo, imalo je osam kafana.

Anita Susuri: Da.

Nikola Brkić: I to je bilo uvek puno. Znači tu je dolazilo i sa strane, i iz Prištine, iz Kosovo Polje, iz Gušterice mislim, iz Uroševca, Lipljana ljudi su dolazili tu. I imali smo naš brend, sudžuk janjevački, ćevape janjevačke, pljeskavice. Imali smo osam kasapnica. I te kasapnice su uvek imali roštilj. I to kad stave, kad su stavili na ćumur, ne na struju nego na ćumur, ni na plin ne, na ćumur. I to kad bi, kad prođeš sto metara od te kasapnice, pedeset metara, to je znači sav centar tu gde je bio taj, kasapnice gde su bili, to cela čaršija što kažemo mi, to je sve mirisalo na sudžuk, na ćevape, na pljeskavice.

Anita Susuri: Možete malo da mi opišete grad u to vreme? Kako je izgledao?

Nikola Brkić: Pa Janjevo je bilo staro, posle 80 i neke, 70 i neke godine počeli su izgradnja, kuće nove, mislim tesno. Tada su rušene one stare kuće, kopalo se sa krampovima, sa *posipkama* se tovarilo na neke traktore, to se bacala ta zemlja da se napravi onaj plac za kuću a taj plac je uvek tesan. Jer kuća vrh kuću je, samo pola metra, metar, nemaš dalje od jedne do druge. To je jedno mesto koje je možda u svetu bilo najgusto naseljeno. I kuće su bile ovde skupe, nikad nisi mogao kuću da kupiš. Mogao si u Prištini da kupiš dve kuće ili u Nju Jork ili Kanadu da prodaš kuću ovde a tamo da kupiš. Jer kuća nije bilo u ono vreme na prodaju.

Retko kad bi se prodala, kad su počeli za Zagreb da se sele, '78-'80. poneko, uvek se, on se iseli a odmah dođe, odmah kupi kuću, mislim drugi kupi kuću i odmah živi tu. Parking nisi mogao da nađeš ranije u Janjevu. Tako je bilo, mnogo naroda i svi, vera nas je obavezala tu da budemo, u ovo mesto i to nam je bilo. Imali smo mi i zemljište dole, mislim prema Metalcu, prema Sušici, tamo da pravimo ali eto tu, tako smo bili u ono vreme. Svi jedni vrh drugoga tu, tesno da budemo. Mislim tako smo... Znači u jezgru Janjeva samo da budemo, u ova brda.

Anita Susuri: U Janjevu ima dosta starih kuća i Vaša je znači jedna od starijih kuća. Da li je, da li se nešto promenilo ili je ostala ta autentičnost, znači kuće, za Vašu kuću?

Nikola Brkić: Moj deda kad je kupio, mislim u ovu ulicu kad se doselio tu, on je kupio malu, mala kućica je bila. I tu su, pola bila kuća, pola bila štala. To je bilo nešto malo, to je bilo možda pet sa, četiri sa šest ili četiri sa sedam, mislim tako je bilo, tako je u ono vreme bilo. Posle je ova kuća pravljena 1951. godine, kad je bila najveća glad u bivšoj Jugoslaviji mislim suša je bila i ovo. Tada su ljudi radili

za dva kila kukuruznog brašna, tako da bi prehranili porodicu. Kopali celi dan, ili belo pšenično brašno ili kukuruzno brašno. Tada se ova kuća pravila i to je bila u ovu ulicu već najveća kuća. Deda moj, mislim otac i stričevi, to su kopali sve, brdo su ravnali pa su pravili. Ova kuća ima pola metar zid, prvi deo je sve u kamenu a drugi je u ćerpić⁶ kažemo mi, od blata, od cigle.

Anita Susuri: I od tad ste Vi znači, još živite?

Nikola Brkić: Da. Mislim mi živimo ovde, tada su se braća odselili, sestre se udali i oni se odselili. Sada mi smo ostali. Otac je umro, mi smo se vratili ovde, sa ženom i dvoje dece. Sad imamo četvoro dece, još dvoje se rodili. Jedini Hrvat povratnik u Janjevu.

Anita Susuri: Znači Vi ste bili vani pa ste se vratili?

Nikola Brkić: U Hrvatsku. Da. Otac je bio bolestan mislim tad nije mogao niko mislim sam, nismo ostavili oca i tako smo se vratili. Sada eto živimo tako.

Anita Susuri: Dobro, pričaćemo i tome. Ali sam htela da Vas pitam za još za čaršiju. Znači ima tu kafić Baš čaršija, onda je još jedan lokal tu, 1928.

Nikola Brkić: Da.

Anita Susuri: Šta je tad bilo u tim kafićima? Da li je to bio kafić?

Nikola Brkić: Kafići su posle otvoreni, ta kafana je posle otvorena. Naši stari su imali oko 300 hektara vinove loze. Tu se, mi kažemo kopalo, *riljalo* se kaže tad, kaže se da *riljaš*. Pola metar moraš najmanje u dubinu da kopaš pa da zasadiš lozu. I na treću godinu dolazila loza. A među tome tu se stavlja crni luk. Mi kažemo *karamid*, crni luk, tu se sejao tu mislim da bi došao rod. I sada mislim, bili su podrumi rakije i vina. Čuveni podrumi, Orahovac je posle se dogodio, u naša ova brda bili Rimljani.

Oni su imali vinograde pa su to tako posrećilo da su se Rimljani povukli, naši kad su došli pa su ponovo *riljali* mislim to kopali i sadili su lozu. Imali smo Prokupac, belo, Hamburg, imali smo sve vrste grožđa što postoji u bivšoj Jugoslaviji. I sve vrste trešnje smo imali, kajsije, jabuke, kruške i naši su bili tada, što kažemo mi, trgovci skitači, mi smo tako zvali, skitači. I oni gde bi bili, u Makedoniju ili Sloveniju ili u Hrvatsku, Bosnu, gde bi videli neki, neku voćku, oni bi uzeli *pip* i stavili krompir da se ne osuši. I kad dođe, sve su to kalemili su i nema voćka koja nije bila na ovo tlo Janjeva.

Anita Susuri: Da li je Vaša porodica imala te...

Nikola Brkić: Vinograde?

Anita Susuri: Vinograde i?

⁶ Cigle od nepečene zemlje, sušene na suncu i ručno oblikovane; bogate su glinom i često su pravljene uz dodatak slame.

Nikola Brkić: Stric je imao hektar vinograda. On je kupio negde oko '78. godine a naš deda, pradedu mislim, mi smo imali vinograd, 38 ari vinograda. A mi kad smo kupili vinograd, ovde nije bilo zemlje da se kupi, to je bilo brdo. I to se posle čistilo, te trnje mislim kao trnje, te korovi pa se *riljalo* pola metra, pa se sadilo. Imali smo vinograd, imali smo *praske*, mi to kažemo breskve, *praske*, višnje, kruške razne, jabuke.

Ali kad je kupio moj deda taj vinograd, tada je bilo dvanaest para volove u ono vreme. I jedan plus vol tek. Za taj vinograd, pa su oni to '34. godine to su *riljali*, mislim to su kopali, obrađivali smo ga do 2003. godine. 2003. godine neko nam ga zapalio vinograd. To je bilo jedan vinograd na brdo, izgoreo pa smo opet obnovili. E posle je šteta, niko nema vinograd, svi deca ovo ono, svi su dolazili, sakupljali i tako smo ga napustili.

Anita Susuri: Da li ste i Vi imali te podrumu gde ste čuvali rakiju i?

Nikola Brkić: Da. Mi smo, mi smo držali za sebe i nešto malo smo prodavali. Vino se tada trošilo, tada nije bilo pivo, domaća rakija i vino domaće. To je bilo i za Božić i za slave i za sve. I kad ideš kod prijatelja na slavu i tako, na imendane kad se išlo u Janjevo, mislim tako se to nosilo mislim. Kilo rakija, vino, tako je bilo to.

Anita Susuri: Da li su kupovali i drugi iz drugih mesta ili samo ste ovde u Janjevu?

Nikola Brkić: Ne, dolazili su iz Prištine su dolazili, iz ova sela okolo Janjeva, sve što su Sušica, Gušterica, ovo ono. Mislim svaki je došao, balon vino da kupi i za slavu i za Božić i to. A plus, oni su to došli i kupovali a plus se ovde točilo. Kafane nisu bili, to je bili su podrumi. Dva-tri podruma su bili, puni su burići što su imali ljudi mnogo vinograda, po pet-šest hektara vinograd i to se pravilo vino i mislim to se točilo u te podrumu. Imali su klupe, rakija i vino. Tu su se sakupljali sa strane, sa sela, dolaze tu u Janjevo. Dođu na pijac, prošetaju ljudi u ono vreme i tu su pili rakiju i vino.

Anita Susuri: Da li ste Vi počeli rano da se bavite poljoprivredom ili čime ste se prvo bavili, znači šta ste radili?

Nikola Brkić: Pa od detinjstvo, od oca mislim to kao dete sam radio. Posle smo bili u Hrvatsku smo radili sa bižuteriju, kožnu galanteriju u bivšu Jugoslaviju. Tri godine, posle se zaratilo i ostali smo, roba ostala tamo, štandovi su ostali, mi smo ostali ovde. Otac vikao: "Čuvaj glavu, ostavi pare i robu". i tako je bilo. Mnogi su ljudi nastradali, mnoge radnje su bile zapaljene... Rat.

Anita Susuri: Sa koliko godina ste otišli tamo da se bavite znači tom bižuterijom?

Nikola Brkić: Pa sa zeta to, tada sam otišao 1988. '87. sam bio u Zagrebu a '88. sam otišao i posle sam radio u Vodicama, poslije u Primoštenu.

Drugi Deo

Anita Susuri: Pričajte nam malo više o tom Vašem poslu.

Nikola Brkić: Pa tada se počelo mislim, svi Janjevci su počeli naglo. Na more se otvaraju štandovi tada i ja sam otišao za zeta. Zet mi radio u Splitu i tada smo otišli da, uzeli smo mesto, robu smo uzeli u Zagrebu i tad smo radili sa tu bižuteriju, kožna galanterija, morski program, naočara mislim, papuče i tako, kaiševi, novčanike ženske, muške mislim. Bili su tada isto mislim bižuterija i tako.

Anita Susuri: Da li ste to uzeli odavde, znači iz Janjeva ili je posle kineska roba došla? Kako je to bilo?

Nikola Brkić: To se proizvodilo u Janjevo nešto, nešto se proizvodilo u Zagrebu i tako se tržište sklapalo. Sve proizvodnje što su se radile u Zagrebu, došlo u Janjevo. U Janjevu što se radilo, nosilo se u Zagrebu i tako je bila roba, asortiman si mogao da napraviš kako hoćeš. Kineska roba je '90ih godina došla nešto. Mislim, italijanska roba nešto ovo mislim, kineska sada je kineska roba došla mislim, kasno. Inače mi smo imali svoju proizvodnju u Janjevu. I štipavica i skije za decu i mislim, bilo je to, bižuterija. Od obične žice to se radilo mislim, lila se plastika mislim, lavore, korita. Mislim u Pazovu se radili ali lavore, bokali, ovo ono mislim. Radilo se to, puno stvari se radilo u Janjevu. Kamiončići, autići, traktoričići mislim u ono, u ono vreme mislim to je išlo, to. Kasno je došla kineska roba mislim.

Anita Susuri: Da li ste to Vi pravili ili ste uzimali od Janjevacu ovde?

Nikola Brkić: Pa od Janjevacu. Ja sam proizvodio na primer, auto, ti si proizvodio neko kamionče, ovaj je proizvodio štipaljku, ovaj je proizvodio drugo, i znači sve se to došlo na veliko. I tu si imao asortiman, uzimaš.

Anita Susuri: Znači Vi, išli ste tamo u Hrvatsku i radili tako? Koliko je to, koliko godina ste to radili?

Nikola Brkić: Da. Pa tri godine smo radili, posle pukao rat i... Tako mislim.

Anita Susuri: Ostali ste tamo ili ste se vratili?

Nikola Brkić: A vratili smo se ovde. Posle bilo '92-'93. Ljudi su imali lokale tamo, tad je naglo počelo iseljavanje, koji su imali lokale, kuće tamo su imali neki. I tako, onda nije bilo posla ništa. I ljudi se tako povukli, familije. Inače oni su naši stari, mislim išli su sezonski tamo, tri meseca, tri-četiri meseca radili pa celu zimu dođu i u Janjevu su živeli.

Anita Susuri: Htela sam da pitam sad malo za Vaš, kako da kažem, ljubavni život. Kad ste se uzeli sa svojom ženom, kako ste se videli sa njom, gde ste izašli?

Nikola Brkić: Pa kod nas je bilo (smeši se) specifično mislim. To je bio centar ovde, kafići, crkva, imali smo posebnu misu, mislim naveče je bilo to, omladina je više išla. I tako, uvek se tako viđaš, ovo ono mislim i pitaš mislim da li želi da izađe i tako se upoznaš. Posle malo je bilo kod nas i da stariji ljudi, tetka ovo ono, ovo je dete dobro, domaćinsko, ne pije, ne puši mislim, ne ide po kafane, nije neki kao kažu baraba u ono vreme se kazalo, sad se kaže mangup, (smeje se) u ono vreme baraba kaže. I tako je

bilo mislim, udadba i ženidba. I najmanje razvoda braka je bilo u Janjevu, možda i u svetu. Tako je bilo mislim mesto.

Anita Susuri: Kakve su bile tradicije na primer za veridbu, za svadbu, Vaše, Vaše porodice?

Nikola Brkić: Pa prvo kada smo se mi mislim, kada se udavale na primer sestre, oni dođu i pošalju kao mislim *tiru*, ručnik jedan pošaljemo. Oni dođu i mi pošaljemo i oni posle dođu, na primer to se spremalo predjelo mislim, *meze* se kaže to mislim tako smo ih zvali, meso, sireve, ovo ono, torte, piće. I oni dođu tu pa se, pa se ljubila ruka mislim hoću reći, snaha izađe posle sat i po, snaha obučena dođe pa oni daju prsten. I ono, pijenje to i tako je išlo. Posle je bio *zagovor* se kaže to, posle se okupljale žene, to se kazalo *boja*, pokloni, tu nedelju dana prije svadbe.

U četvrtak se sakupljale žene, nosile su poklone tad. A tada je bilo tako vreme i jastuk mislim, i jorgani, čebić Ambassador, neke stvari mislim kao neka odela, nešto tako se tad sakupljalo i nosilo se mislim kao poklon žene. E u nedelju posle je bilo, je svadba. Mislim počelo od 8:30 kod, kod mladoženje. Posle u crkvu u 11 sati na venčanje, devojka se vraćala mislim sa svoju porodicu u svoju kuću, ovi su se veselili mislim kod momka, tamo je njihova porodica. E dođeš, posle su došli u 14:30, uzmu mladu i nose mladu.

Anita Susuri: Kako je Vama taj dan bio kad ste se uzeli sa svojom ženom?

Nikola Brkić: Pa mi nismo pravili svadbu ovde, mi smo pravili ovde samo jedno venčanje. U ono doba mislim, jer otac bio poginuo ja mislim, i tako samo venčanje smo pravili mislim.

Anita Susuri: Koje godine ste se Vi oženili?

Nikola Brkić: 1993.

Anita Susuri: Kad ste znači radili tu Vašu poljoprivredu, možete mi malo pričati više o tome? Kad ste počeli, šta ste radili, kako Vam je išao posao?

Nikola Brkić: Pa posao je išao do, do vreme embarga dobro, bile su cene stabilne mislim i velike cene su mislim bile žita. Vrednost je bilo žito i kukuruz i stoka mislim bila u ono vreme dobro. Ali posle kad je ušlo, kad bilo je embargo mislim na bivšu [Jugoslaviju], mislim Saveznu Republiku Jugoslaviju, tada je sve počelo naopako da ide i nismo mogli, ne možeš ni mehanizaciju nisi mogao da kupiš, ni ovo ni ono. Mislim sve se to, sve zadnje godine uvoz veliki i sve ide. Inače mi smo napravili jedan, oazu možemo da kažemo, onaj Metalac imamo, 600 komada voćke, plastenik, imamo osam bunara, 100 i 500 metara smo napravili, to smo mislili da živimo. Da napravimo placeve, kuće, vikendice ali je došlo vreme da se rasteramo. Tako mislim, zbog posao {uzima flašu vode}.

Anita Susuri: Kad je bilo znači, kad je najbolje išao posao, u koje vreme?

Nikola Brkić: {pije vodu} Pa '86. godine je bio, bila najbolja mislim. '86. godine je bio kilogram suncokreta marku, 6 tone suncokreta mogao si u ono vreme novu Ladu karavan da kupiš ili Zastavu⁷ novu, sa 6 tone. Pasulj je bio dve marke, gorivo je bilo preko zadruga jeftino mislim, đubre je bilo, dva kila đubra za kilo pšenice. Sad na primer dva kila pšenice za kilo đubre. I tako mislim, tada je bilo najbolje. A sada sve je teže i teže.

Anita Susuri: Možete nam pričati malo o izlascima u čaršiji na primer? Da li ste Vi išli u čaršiju, kako je bilo, kakva je atmosfera bila?

Nikola Brkić: Pa ko dete mislim kad smo izlazili, Janjevo je bilo puno mislim. I uvek smo išli da, imali smo slastičare tu. Uvek smo išli da kupimo sladoled kao deca. Kad odemo u crkvu, kad se vratimo iz crkve, baka nam daje pare ili otac, majka i da kupimo sladolede. U ono vreme je imala neka *alva* bela, *žabe* i *dijanke* mislim, *satijaš*, onda *lončići*, *tulumbe*. To je bilo tu. A po kafanama mislim to su išli stari ljudi, mislim i ovo, omladina je većinom išla. Omladina je išla po kafane poslovno mislim, ova omladina po kafiće. Imali smo osam kafića u samom Janjevu. U kafanu prva, prvi aparat za kafu na Kosovu došao je tu, u našu kafanu u Janjevo. U ono vreme Grand hotel nije imao aparat za kafu. Iz Italije tada, naš čovek je doneo aparat za kafu. Prvi aparat na Kosovu.

Anita Susuri: Šta još pamтите iz te čaršije?

Nikola Brkić: Pa ima lepih stvari što je bilo. Mislim to je bilo druženje, to je bilo odeš, popiješ, popričaš, šališ se, da prođe vreme. Nekada sanke smo uzimali k'o omladinci. Uzmemo balon vino, pet kila, uzmemo sanke nas desetero pa idemo na kraj Janjevo gore pa se puštamo do centra Janjeva na sankama. Lepo, lepo, lepo je bilo mislim.

Anita Susuri: Imali ste mislim i maskare, kao maskenbal. Kako je to bilo?

Nikola Brkić: Maskare, to je, to dođe pet nedelj pred Uskrs. Mi kažemo to *po klade*, *pepelnica*. I to je bilo razna nošnja, muškarci bi se obuvali u ženske a ženske u muškarce. A razna nošnja, to *dimije*, stara odela, nova odela, mislim ono, šminke razne nabacivanje mislim muškarci, da ne može da se prepozna. To je bilo mislim i dan danas ima to ali samo malo deca tu. Inače ranije je bilo takmičenje. Posle to bilo u kino salu smo odlazili naveče tako maskirani pa su u ono vreme bili prvo mesto, ko je osvojio prvo mesto, imali, bila nagrada. Neki novac...

Anita Susuri: Da li si se i ti maskirao?

Nikola Brkić: Pa jesmo, kako nismo.

Anita Susuri: Kako ste se Vi maskirali?

⁷ Stojadin, popularan nadimak za auto Zastavu 101. Zastava 101 je bio proizvođač automobila lociran u Kragujevcu, Srbiji, koji je pravio auta na bazi Fijata za tržište Istočne Evrope. Kompanija je postala filijala Fijat Krajsler Automobila 2014.

Nikola Brkić: A svašta sam se obukovali, svašta. A *dimije*, a imao tu jedan volove konjske, volovske kola, one drvene, pa kroz Janjevo. Pa onaj doboš, pa neke gitarice, maskirani pa to je bilo šetanje kroz celo Janjevo, u ono vreme. Kao dete pamtim, mislim i kao ono mladić još, sa svojih 16-17 godina. To je bilo prepuno.

Anita Susuri: Vi ste mi pričali i o Letnici. I znam da je neko tad išao i stajao znači po mesec dana bio tamo u Letnici. Da li ste i Vi išli i Vaša porodica?

Nikola Brkić: Mi pošto smo imali stoku i zemlju išli smo tog dana, za Malu Gospu i za Veliku Gospu. A ranije u Janjevo išlo se petnaest dana prije. Ljudi nisu išli na more, nisu išli mislim tako to, išli to u Letnicu, svetište tu, te Zgrade kažemo mi. I tu se nakitilo sa ceradama, sa zidnice, sa mislim hoću reći ćilimi u ono vreme. Nismo imali tepihe, no ćilime. Pa tu se kuvalo tu, spremalo se, odlazilo se tih petnaest dana u crkvu na misu i to je bila ta tradicija. I to je i dan danas ima to ali u malom broju. Dolaze iz Zagreba isto dosta, a za Malu Gospu malo više dolaze iz Hrvatske tada nemaju sezonu pa više dođu.

Anita Susuri: Vi znači spomenuli ste tu sezonu. Da li su uvek Janjevci radili za sezonu?

Nikola Brkić: Pa sezona na more počinje, ranije je počela od juna meseca, sada neko ide i u maju mesecu, do 01. 10. a neko živi mislim gde su veliki gradovi mislim primorje. Oni žive tamo i rade preko cele godine. A inače sezona dođe, kažem od 10-15. maja počne pa do 01.10. i 01.09. kako je mesto na primorju.

Anita Susuri: Da li pamтите ili da li se sećate kako je počela situacija da se menja ovde u Janjevu? Znači da ide malo loše, da bude...

Nikola Brkić: Pa situacija nas bivše Jugoslavije, kada se, tada se bivša Jugoslavija postavila granice, kada je pukao rat u Hrvatsku, u Bosnu mislim i to i tada su ljudi morali... Mada to što su imali gotovinu, malo su pojeli ovde, potrošili su i morali su da idu. Posle uzeli porodicu svoju i otišli su u Hrvatsku. Drugo, posle je ovde bio embargo, ljudi, velika inflacija. Ljudi su morali sa dve marke, pet marke penzije, od plate nisu mogli da opstanu, nisu imali ni zemlje, nisu imali stoku i oni su posle počeli.

Bolji život je bio gore, išli su ljudi mukama, otišli su svi pod kirije, na livade su otišli. Mislim sada su hvala Bogu svi napravili, radili su, napravili kuće su tamo, kupili placevi mislim van Zagreba, mislim u naselja tamo gde su bili te livade. Napravili su kuće, dobro žive sada ali ono je bilo u jednu kuću po 30-40 ljudi. U jedan wc da odu, to je bilo katastrofa mislim. Bez posao, decu nosiš ti pet-šest dece u tuđi svet. Kažemo tuđi svet, to je naša država sada mislim (smeje se) to je bila i bivša Jugoslavija naša, mi smo imali... To je bilo teško, teško je bilo.

Anita Susuri: Ovde je bio i Šešelj mislim. Kako je to, da li ste Vi bili ovde kad je on bio tu?

Nikola Brkić: Pa Šešelj kad je bio, on nikome ništa nije uradio, nikoga nije ubio, nikome nije rekao ništa mislim hoću reći, došao, prošetao, bio i otišao.

Anita Susuri: A da li se od tad počela, da li su ljudi od tad počeli još više da idu ili kako je bilo to?

Nikola Brkić: Pa svi su većinom ekonomski, većinom ekonomski. To su ljudi što su imali radnje tamo, što su proizvodili, što su živeli tamo sezonu koju su zaradili tamo, oni su došli ovde, sa familijom su trošili taj novac ovde. I što su radili u Beograd, u Sarajevo, u Bosnu mislim gde se radilo, u Crnu Goru, sezonski. Radili su u sezoni i oni dođu ovde, uvek se ta para ovde se trošila i žive u ovaj kraj svi, ova sela. A mleko, a svinju, a tele, ovo ono, sve, pasulj, sve što je bilo proizvedeno u ovaj deo Kosova ovde, sve se to prodavalo.

Anita Susuri: Da li ste Vi bili jedini ili bio još neko ko se vratio znači iz Hrvatske ovde?

Nikola Brkić: Niko se više nije vratio. Ja sam jedini samo.

Anita Susuri: A zašto ste se Vi vratili?

Nikola Brkić: Pa, tad otac bio star, bolestan i brat se oženio. On nije mogao da radi poljoprivredu, nije mislim radio to nikad. I on se odselio u Hrvatsku, posle mi otac nije hteo da napusti ognjište mislim ovde i tako se ja vratio i tu smo ostali da živimo.

Anita Susuri: I kako Vam je bilo tih godina? Znači '90ih godina do '99. znači kad je počeo rat. Kako je ovde bilo?

Nikola Brkić: Pa živelo se onako, narod je odlazio, više i više se odseljavao. Kad se iseljava narod, svake godine sve manje i manje. Manje i manje posla je bilo mislim, prodaja i tako.

Anita Susuri: Da li je neko iz Vašeg kraja ovde otišao i kako ste se Vi, kako ste Vi to ovaj, kako Vam je bilo? Da li Vam je bilo teško ili?

Nikola Brkić: Pa kad se odselio ujka, dva ujka su mi otišli sa porodicom. Kad sam prolazio pored njihove kuće, gledaš, k'o da su tu, k'o da ćeš odeš na kafu, k'o da će odeš na slavu, k'o da ćeš da odeš na imendan. To je loše bilo mislim tužno. Gledaš kuća propada, prokišnjava, pa neko razbije kuću. Teško je to, gledaš korovi zarasli. Teške su te stvari i taj život mislim ostalo ovde.

Anita Susuri: A kako je bilo tokom rata?

Nikola Brkić: Pa za vreme rata ja sam bio, ja sam otišao. Sestra mi se udala 23. '98. godine smo uzeli vizu i otišli smo u Hrvatsku na svadbu. Tada je posle počelo mislim ono, počeo kao rat, pucnjave ovo ono. Otac kaže: "Sedite tamo". On je otac bio ovde sam, imali smo malo stoke tu. To je on tu posle kao da se smirilo bilo. Došli smo u proleće, e posle je puklo bombardovanje u martu i tu smo bili tokom bombardovanja.

Anita Susuri: Da li ste se plašili? Kako Vam je bilo?

Nikola Brkić: Pa kako da ne (smeje se). Kad smo, one prve rakete kad su padali, avioni. Bilo je teško, grozno. Grozno je bilo.

Anita Susuri: Da li se posle rata nešto promenilo za Vas?

Nikola Brkić: U Janjevu misliš?

Anita Susuri: Pa za Vas lično na primer.

Nikola Brkić: Pa ništa, ostali smo nezapošljeni. Tu sa poljoprivredu, tražili smo neke pomoć od Ministarstva za poljoprivredu, tražili smo mini farmu, nismo dobili. Tražili smo neku mehanizaciju, nismo dobili. I to sa svoje, taj stari traktor što imamo 40 godina i tu neku staru mehanizaciju malo i to. To radimo, borimo se da opstanemo.

Anita Susuri: Pričajte mi malo kako sad znači živite, šta radite, nešto o Vašem poslu.

Nikola Brkić: Pa sad što ima, to je familijarno imanje ostalo. Tu to smo malo, obrađivamo malo koliko možemo. To zaradimo malo kao sezonski, malo paradajz, malo papriku i ovo mislim. To prodajemo tu na kuću i da kupimo drva, da školujemo decu, stvari i šta treba za školu, pribor i ovo ono, to.

Anita Susuri: Koliko Vi imate dece? Pričajte mi malo o Vašoj deci.

Nikola Brkić: (smeši se) Pa četvoro dece imam. Sin mi završio fakultet, za carinu, višu. Nije bilo posla ovde, ovaj drugi mlađi isto, nije bilo posao. Sad su otišli u Hrvatsku. Prošle godine su radili sezonski, sad su uzeli stan tamo. Plaćaju stan, rade mnogo, malo zarade i mislim ne ostaje ništa. Samo eto žive tamo, imaju hvala Bogu cure tamo, sad će da se ženi jedan ovaj mlađi, sad će ima veridbu. I tamo će da ostane da živi.

Anita Susuri: Baš lepo. Da li su oni ovde završili školu?

Nikola Brkić: Da, da, ovde. Ovde na Kosovu su završili školu i sad tamo rade.

Anita Susuri: Znači oni nemaju nameru da se vraćaju ili?

Nikola Brkić: Nema, svake godine po njih pet-šest ostanu, od omladine iz Janjeva u Hrvatsku. Ode da radi ili će da se oženi tamo, curu uzme i niko neće da se vrati ovde. Nema da se vrati. Jako su loši uslovi života, posao nema, ništa ne.

Anita Susuri: Kako je sad Vama u Janjevu? Kako sad živite, kako je u čaršiji?

Nikola Brkić: Pa čaršija, možemo da kažemo da je pusta čaršija. To se tu par ljudi što su ostali, mislim mi, Albanci, Turci, i ono. To su ti sve jedni isti ljudi. Pa i sami Albanci se iseljuju sad iz Janjeva, oni rade većinom po Prištine, po radnje mislim po skladišta čuvari, ovo ono. Oni se iseljavaju radi srednje škole

oni idu u Lipljan u školu ili u Prištinu. Uzimaju stanove tamo, tamo rade i baš ove godine jedno deset familija su se iselili.

Anita Susuri: Kako Vi živite sad?

Nikola Brkić: Pa ekonomski jako, jako teško. Jako teško... Evo kuća treba da se obnovi, nemamo sredstava. Jako teško.

Anita Susuri: Da li imate još nešto za kraj da nam kažete? Ako ste nešto zaboravili ili hoćete još nešto da nam kažete?

Nikola Brkić: Pa nema šta, mislim. (smeši se)

Anita Susuri: Dobro onda, hvala Vam puno.

Nikola Brkić: Ništa, hvala i vama.